

Надія Луцан,

доктор педагогічних наук, професор,
ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника»
(м. Івано-Франківськ)

Nadiia Lutsan,

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor,
Vasyl Stefanyk Precarpathian National University
(Ivano-Frankivsk)

УДК: 372.46

ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ МОБІЛЬНОСТІ В УМОВАХ ГІРСЬКОГО РЕГІОНУ

PRIMARI SCHOOL TEACHERS TO PROFESSIONAL MOBILITY IN MOUNTAIN CONDITIONS

В статті аналізуються процес формування професійної мобільності майбутнього фахівця на основі моделі сучасного вихователя з урахуванням його ціннісно-особистісної категорії – творчості.

Ключові слова: професійна мобільність, творча особистість, творче середовище та творчий процес.

In the article the process of forming professional mobility of future professional on the basis of present day caregiver is analyzed. His valuably individual category as creativity is taken into consideration.

According to the author, present necessitates new approaches to training, the most important features of which are education, communicative competence, independence, professional mobility, teaching skills, professional maturity, creativity, self-organization, self-development, life-long education.

Provided five subsystems creative teacher of teachers: didactic, educational, organizational management, self-improvement, social and educational. In this case, we note that the methodological subsystem indirectly present in all subsystems creative teacher of teachers.

The author notes that professional mobility is closely connected with the knowledge necessary to study the individual throughout life that is consonant with the actual educational paradigm – teaching acmeology that studies of teacher professional development, reaching the tops of professionalism in professional training.

Professional mobility of the future teacher will appear in this case, the student will be able to find their own solutions to specific teaching tasks and identify unconventional thinking skill to find original solutions.

Key words: professional mobility, creative person, creative environment, creative process.

В статті аналізуються процес формування професійної мобільності майбутнього фахівця на основі моделі сучасного вихователя з урахуванням його ціннісно-особистісної категорії – творчості.

Ключевые слова: профессиональная мобильность, творческая личность, творческая среда и творческий процесс.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Вхідження України в Європейський освітній простір зобов'язує всі рівні освіти швидко реагувати на нові виклики часу:

- глобалізацію (відкритість простору, конкуренція на ринках праці);
- інновації в науково-технічній сфері (інформаційно-комунікативні технології);
- швидкість і частота комунікацій людей у різних сферах, які змінюють індивідуальне середовище і освітній простір країни.

Перед вищою школою стоїть одне із нелегких завдань: підготувати нову генерацію педагогічних кадрів для роботи в нових умовах. В умовах реформування освіти у вищій школі з метою її наближення до загальноєвропейських стандартів доводиться констатувати збільшення розриву між її вимогами до випускника ВНЗ і результатом його підготовки, що зумовлює необхідність відповідних змін у вищій школі.

Сучасні зміни в освіті ведуть за собою реформування всієї педагогічної системи, відповідно мобілізуються інші професійні компетенції вихователя, актуалізуються інші цінності й нове бачення себе у професії. Майбутній педагог повинен уміти приймати рішення і відповідати за них. Поза сумнівом, сьогодення зумовлює необхідність пошуку нових підходів до підготовки фахівців, найголовнішими рисами яких є освіченість, комунікативна компетентність, самостійність, професійна мобільність, педагогічна майстерність, професійна зрілість, здатність до творчості, самоорганізації, саморозвитку, освіти впродовж життя.

Означені педагогічні категорії, що віддзеркалюють одну й ту саму проблему, мають при цьому свої змістові відтінки, що суттєво доповнює уявлення про феномен «професійна мобільність» майбутнього педагога і утруднює його трактування.

Мета статті – проаналізувати процес формування професійної успішності майбутнього вчителя початкових класів у сучасному освітньому просторі карпатського регіону.

Виклад основного матеріалу та аналіз отриманих наукових результатів. У контексті такого трактування цілком правомірно постає питання про співвідношення понять «професійна зрілість», «педагогічна майстерність», «професійна мобільність». Зазначимо, що професійна мобільність тісно пов'язана з усвідомленням особистістю необхідності навчатися впродовж усього життя, що співзвучне актуальній освітній парадигмі – педагогічній акмеології, що вивчає професійне становлення педагога, досягнення ним вершин професіоналізму у фаховій підготовці.

В нашому розумінні новий тип педагога це: педагог-дослідник, педагог-новатор, який готовий до процесу педагогічної діяльності до формування і розвитку творчої індивідуальності учнів.

В українській педагогічній літературі до проблеми формування особистості сучасного вчителя звертались такі вчені, як І. Бех, О. Глузман, М. Євтух, І. Зязюн, В. Кремінь, Н. Ничкало, О. Савченко, І. Підласий, Н. Кузьміна та ін.. Однак, проблема залишається актуальною, оскільки у публікаціях цих та багатьох інших учених недостатньо визначені питання моделі сучасного вчителя, модернізації підготовки сучасного вчителя в педагогічному університеті, напрями та фактори формування особистісних характеристик учителя в сучасних умовах, розвитку його креативності та багато іншого.

Одним із завдань сучасної вищої школи є підготовка компетентного, «гнучкого», конкурентоспроможного спеціаліста. Н. Ничкало вважає головним завданням професійного навчання підготовку «кваліфікованих конкурентоспроможних кадрів із високим рівнем професійних знань, умінь, навичок і мобільності, які відповідають вимогам науково-технічного прогресу і ринковим відносинам в економіці, виховання соціально активних членів суспільства, формування в них наукового світосприйняття, творчого мислення, кращих людських якостей, національної свідомості» [1].

Цікавим є дослідження І. Беха щодо становлення професіонала в сучасних соціальних умовах. На його думку, «умовою і засобом реалізації професії виступає людина-професіонал, в особистості якої, з одного боку, втілюється те спільне, що характерне для будь-якого працівника, який зайнятий даним видом праці, а з іншого – індивідуальне, привнесене ним самим у кожний конкретний акт, кожний аспект професійної діяльності» [2].

Сучасні зміни в освіті ведуть за собою реформування всієї педагогічної системи, відповідно мобілізуються інші професійні компетенції вчителя, актуалізуються інші цінності й нове бачення себе у професії. Майбутній педагог повинен приймати рішення і відповідати за них, розвивати в собі не тільки професійно значущі якості, що мають полі професійний, полі функціональний характер, але й суб'єктивну готовність до неперервної самоосвіти, що дозволяє зацентрувати на прогностичній функції професійної мобільності, особливо у гірських регіонах.

На нинішньому етапі мета вищої школи – підготувати до високопрофесійної, творчої праці кожного спеціаліста за умов повного розкриття його здібностей з можливостями реалізації особистих інтересів. При цьому професіоналізм слід розуміти не тільки як конкретну підготовку до визначеного виду діяльності, а й як спеціалізацію, спрямовану на певний вид діяльності в конкретних ринкових умовах. Підготовка вчителя до інноваційної діяльності ефективна, якщо вона проходить в адекватних навчальних формах і вирішує два взаємозалежні завдання: формування інноваційної готовності до сприйняття нововведення та вміння діяти повному, бути професійно мобільним.

Професійна мобільність майбутнього вчителя буде проявлятися в тому випадку, коли студент буде здатний самостійно знаходити шляхи вирішення конкретних дидактичних завдань і виявляти нетрадиційне мислення, вмело знаходити оригінальні рішення.

На нинішньому етапі мета вищої школи – підготувати до високопрофесійної, творчої праці кожного спеціаліста за умов повного розкриття його здібностей з можливостями реалізації особистих інтересів. При цьому професіоналізм слід розуміти не тільки як конкретну підготовку до визначеного виду діяльності, а й як спеціалізацію, спрямовану на певний вид діяльності в конкретних ринкових умовах. Підготовка вчителя до інноваційної діяльності ефективна, якщо вона проходить в адекватних навчальних формах і вирішує два взаємозалежні завдання: формування інноваційної готовності до сприйняття нововведення та вміння діяти повному, бути професійно мобільним.

Професійна мобільність майбутнього вчителя буде проявлятися в тому випадку, коли студент буде здатний самостійно знаходити шляхи вирішення конкретних дидактичних завдань і виявляти нетрадиційне мислення, вмело знаходити оригінальні рішення.

Реалії сьогодення засвідчують, що значна частина молоді вступає до вищого навчального закладу з метою особистісного зростання, усвідомлення, що вища освіта необхідна для подальшої успішної самореалізації, і не завжди обов'язково в сфері освіти.

Якщо проаналізувати педагогічний процес то можна побачити в ньому дві підсистеми:

перша пов'язана з процесом підготовки педагога до творчості, (це проведення семінарів-дискусій, мозкових атак. Залучення студентів до вирішення педагогічних завдань, участі у ділових іграх, аналізу педагогічних ситуацій, залучення до навчально-дослідницької роботи).

а друга – це творчість в ході безпосередньої взаємодії з студентами (виконання творчих завдань у ході педагогічної практики).

Виділяємо п'ять підсистем творчої педагогічної діяльності вчителя: дидактичну, виховну, організаційно-управлінську, самовдосконалення, громадсько-педагогічну. При цьому зауважимо, що методична підсистема опосередковано присутня в усіх підсистемах творчої педагогічної діяльності вчителя. Охарактеризуємо кожну підсистему.

Дидактична підсистема характеризує:

- ступінь володіння вчителем змістом навчального матеріалу, формами, методами, засобами ефективної організації творчої навчальної діяльності учнів;
- творчу педагогічну діяльність учителя з планування навчально-виховного процесу, реалізації плану і мети, самоаналізу і коригуванню своєї діяльності з розвитку творчих можливостей учнів, формування їх пізнавальних інтересів і мотивів творчої діяльності, озброєння учнів знаннями, вміннями та навичками в процесі уроків і позаурочних заходів.

Виховна підсистема характеризує:

- творчу педагогічну діяльність вчителя із забезпечення психолого-педагогічних умов для формування кожного учня як творчої особистості через активну життєву діяльність учнів;
- діяльність вчителя щодо творчого розвитку учнів, самореалізації їх потенційних можливостей у різних видах творчої діяльності в процесі спеціально організованих форм виховної роботи.

Організаційно-управлінська підсистема характеризує

- творчу педагогічну діяльність учителя з розвитку в учнів здатності до самоуправління і комунікації;
- ступінь оволодіння вчителем формами, методами, засобами педагогічного управління творчою діяльністю учнів з метою розвитку їх потенційних творчих можливостей.

Підсистема самовдосконалення характеризує:

- творчу професійну діяльність учителя з підвищення своєї професійної та загальної культури, із самовиховання і саморозвитку професійно значущих якостей, педагогічної креативності в гірському середовищі;
- діяльність вчителя по створенню власної творчої лабораторії.

Громадсько-педагогічна підсистема характеризує:

- професійний, громадський та особистісний рейтинг учителя;
- ефективність взаємодії учителя з батьками, колегами, громадськістю, іншими соціальними інститутами виховання, творчими спілками тощо.

Неадекватність типових прийомів педагогічної діяльності різноманітним педагогічним ситуаціям об'єктивно стимулює педагога до творчості.

В педагогічній діяльності це діагностична і методична творчість (пошук і знаходження нових способів навчання, використання нових діагностичних методик, поєднання нових методів навчання).

В педагогічному спілкуванні – це комунікативна творчість, тобто креативність спілкування (пошук і знаходження нових комунікативних задач, створення нових форм спілкування в груповій роботі учнів).

В сфері особистості – це самореалізація вчителя на основі усвідомлення себе творчою індивідуальністю, визначення індивідуальних шляхів свого професійного розвитку, побудови програми самовдосконалення.

Висновки і перспективи досліджень. Таким чином, креативність як ціннісно-особистісна категорія, пов'язується з творчим досягненням особистості. Креативність визначається не стільки критичним ставленням до нових знань з точки зору набутого досвіду, скільки сприйняттям нових ідей та отримання несподіваних і незвичних рішень життєвих проблем.

Означена педагогічна категорія суттєво доповнює уявлення про феномен «професійна мобільність» майбутнього педагога і уточнює його трактування. У системі формування професійної мобільності стратегічною метою є підготовка конкурентноспроможного фахівця початкової освіти, схильного до педагогічної творчості й готовністю до інноваційних змін в умовах гірського регіону.

1. Ничкало Н. Професійно-технічної освіти – державну підтримку та науково-педагогічне забезпечення / Н. Ничкало // Нові технології навчання: Наук.-метод. збірник. Вип.15. – К.: ІСДО, 1995.
2. Бех І. Становлення професіоналізму в сучасних соціальних умовах / І. Бех // Педагогіка толерантності. – 2001. – № 3-4.
3. Філософський енциклопедический словарь. – М.: ИНФРА, 1997.
4. Великий тлумачний словник сучасної української мови. – К., Ірпінь.: Перун, 2001. – С.149.
5. Глузман О. Формування професійної майстерності вчителя / О. Глузман // Освіта України. – 2007. – № 36.